

D. D. & A!
DISSERTATIO ACADEMICA,
COGITATIONES QUASDAM
DE
AUTODIDACTIS,
EXHIBENS;

QUAM

Conf. Amplisf. Facult. Philos. in Reg. Acad. Aboënsi
PRÆSIDE

Mag. HENRICO GABRIELE
PORTHAN,

Eloq. Professore Reg. & Ord. Equ. Ord. R. de Stella Polari,
R. Acad. Litt. Human. Hist. & Antiquitt. R. Societ. Sc.
Upsal &c. Socio,

Pro Gradu Philosophico

Publicæ bonorum censuræ submittit

CAROLUS GUSTAVUS LUNDENIUS,

Stip. Reg. Borca-Fenno.

In Audit. Majori die 13 Martii MDCCCII,

H. A. M. C.

ABOÆ, typis Frenckellianis.

29

VIRO
ADMODUM REVERENDO atque PRÆCLARISSIMO,
DOMINO MAGISTRO

CASP. CASPARI WIIKMAN,

DUCI SUDERMANNIÆ ANTEHAC A SACRIS,
PRÆPOSITO ATQUE PASTORI

ECCLESIARUM QUÆ DEO IN PAROECIA ALANDIÆ FINSTRÖM
COLLIGUNTUR MERITISSIMO,

FAUTORI PROPENSISIMO,

*D*isertationem hancce, ob benevolentiam tam in se, quam
in Parentes Carissimos præstitam, non in remuneratio-
nem, (cujus locum occupare nequit), sed in pignus ani-
mi gratisimi, cum voto omnigenæ felicitatis consecrare
voluit, debuit

NOMINIS SUI

Cultor humillimus
CAROLUS, GUSTAVUS LUNDENIUS,

COGITATIONES DE AUTODIDACTIS.

§. I.

De argumento cogitantibus, quo exponendo specimen aliquod navatæ literis industriæ ederemus; discrimen illud sese nobis contemplandum obtulit, quod in eruditionis æstimanda facultate laudeque promerenda ex ipsius viæ qua ad illam homines contenderunt, diversitate oritur, alias facilioris, alias molestioris. Quas inter vias, notabili inprimis distare intervallo eorum ratio videtur, qui aliorum ductu atque auxilio a teneris usi, sapere & locupletem sibi colligere rerum cognitionem didicerunt; & illorum inopia atque aspera ad sapientiam semita, qui illa opportunitate faventiorisque ope fortunæ destituti, suo fere Marte, nec nisi ardore quodam discendi impulsu incredibili, obstacula quævis percurrere atque ad familiaritatem cum literis pervenire potuerunt. Ut illi, quorum maximus est nu-

A

me-

merus, via progrediuntur ampla atque commoda, de hac fortuna sua sibi gratulandi causam habentes iustissimam; ita multi eorum ex Magistrorum suorum laude gloriam aucupantes, horum placitis ita sensim adfuescunt, ut ab iis discedere non modo ipsi nefas ducant, sed neque aliis de veritate illorum dubitare permittant: sectariam sic cogitandi rationem amplectentes. Qui contra, suis auspiciis suæque tantum diligentiae ope ad literarum sacraria penetrarunt, *Autodidacti* (a) hinc vulgo dicti, ii, suo magis iudicio nixi, sibi quæ multum, non omnino sine causa, tribuentes, liberius fere philosophantur, nec raro novas aperiunt vias. De hoc igitur minus vulgari doctorum genere, quidque de illo tenendum sit, quibus illa ratio vel commodis commendetur vel incommodis prematur, pauca disputare animo constitimus: sperantes fore, ut juveniles conatus L. B. solita, qua huiusmodi tirocinia excipi solent, indulgentia atque benignitate, indignos non sit iudicaturus.

§ II.

Vocabulum autem illud *Αυτοδιδάκτῃς* non uno semper aut æque late patenti sumi solet sensu. Ut enim alias quasdam, minus probandas, ejusdem præter-

a) *A se ipso* (non ab alio quocunque) *docti*.

termittamus significationes (b); interdum severissimo sensu de hominibus adhibetur, qui solo suo adjuti ingenio, diligentia atque meditatione, suoapte tantum Marte omnem suam sibi compararunt doctrinam, nulla omnino aliorum, sive viva sive ex libris percepta, uli institutione: qualem se esse cantor ille (*Phemius*) apud *Homerum* gloriatur (c). Talia vero

A 2

ex-

b) Quales e. gr. proponit WALCHIUS in *Lexico Philof* (ubi parum quidem diligenter de toto hoc argumento disputatur), voce *Autodidax*ς, qua significari ab una parte hominem autumat, qui sine ullo suo labore & studio (adeoque per supernaturalem quendam habitum, ut loquuntur, infusum) dexteritatem quandam adeptus sit, quoque locum etiam HOMERI mox adferendum, scholiastarum quorundam veterum secutus rationem, trahit; ab altera autem parte quemcunque, qui acceptæ ab aliis doctrinæ quidquam (vel tantillum?) addit ipse, sive experiendo sive meditando a se repertum: quo pacto quisque hominis eruditi dignus nomine, *Autodidactus* simul (miro sane consilio) erit salutandus!

c) *Autodidax*ς δ' ἐμὶ: Θεὸς δὲ μοι ἐν Φρεσὶν δῖμας πάντοια ἐπέφουσεν. *Odysf.* L. XXII. v. 347 sq. Verus Scholiastes *Autodidax*ς hoc loco recte interpretatur ex *Φυσεὸς* *δεδιδάχμενος*, (naturæ tantum vi atque ingenii facultate con-nata doctus); quam naturalem facultatem, (quæ usum tamen atque exercitationem non excludebat) notum est veteres, ut omnia dona naturæ eximia & phænomena quæcunque insolita aut admodum insignia

exempla perpauca fuerunt, aut omnino esse possunt; neque fere ultra prima doctrinae elementa, aut conatus, quales initio natarum facti sunt literarum, valde imperfectos, progredi hoc genus facile potest (d), non nisi necessitate ipsa & penuria opportunitatis viam calcandi commodiorem, excusandum. Cæterum non nisi ope longæ ac multiplicis experientia, conjunctæque plurium seculorum industria, thesaurus crevit cognitionis humanæ, posterioribus aliquid semper penori addentibus, priorum conatibus comparato, ac facultate hinc ingeniis

vi cuidam Divinae immediatæ attribuisse, cujusque veteris persuasionis (matrem superstitionis recte voces) vestigia in linguis manserunt, postquam persuasio ipsa ex mentibus hominum cultiorum, jam diu evolaverat.

d) Finxit talem, sed ingenio & mentis ejus viribus nimis tribuit, celebris Philosophus Arabs AABU JAAFAR IBN THOPHAIL, in Fabula nota de *Hai Eben Yockdan*, sine hominis ullius auxilio adulto, & sola sua meditatione ad summa philosophiæ mysteria adscendenti. De quo cfr. BRUCKER *Hist. Critica Philosophiæ* T. III. p. 172 sqq. Credas eum ansam arripuisse hujus Fabulae contexendæ ex loco *Aristotelis* hodie perduto, cujus nobis cognitionem conservavit CICERO *De Nat. Deor.* L. II C. 37. Imitati deinde sunt varie Arabem alii, vestigia ejus magis minusve diligenter, variaque fortuna, prementes, recentioris etiam ætatis eruditi.

niis exhibita felicibus, in iisdem semper non hærendi vestigiis, sed longius longiusque, novas subinde vias tentando, progrediendi. Atque ut arrogans nimis temerariumque, quin stultum omnino esset consilium, si quis aliorum omni spreto auxilio, suis solis fretus viribus, immensa doctrinæ spatia emetiri vellet; ita neque succesurum illi esset, neque etiam, in circumfulgente undique literarum luce contingere facile posset, ut nulli inde ad eum radii, quam primum ad animi vires excolendas sese conferret, penetrare valerent. De huiusmodi igitur *Autodidactis*, strictissimo sensu sic dictis, non est, ut plura disputemus.

§. III.

Communissime autem *Autodidactorum* illi quoque salutari solent nomine, qui post factos primos pueriles in eruditionis via gressus, deinde sine viva cuiusdam institutione, (solito certe ordine modoque, & ex instituto iis impertita), nulloque sic proprie usi magistro, sed ex libris tamen, fortuna sibi oblatis, rerum cognitionem insignem sæpe atque locupletem compararunt (e). Cujus generis exempla, non pau-

A 3

ca,

e) De his *Autodidactis* non injuria pronuntiat SCHMEITZEL (*Versuch zu einer Gesch. der Gelehrtheit* p. 194 not. 18); "Sie müssen nur *secundum quid* also genennet werden, "weil sie ja die erste institution genossen, und so dann

ca, omni ævo reperta sunt. Eorum alii maturius, alii serius occasionem invenerunt literis litandi; alii nonnullam, tenuem licet, neque constantem neque apto semper ordine exhibitam, alii nullam omnino doctiorum opem experti postea sunt. De hujusmodi imprimis Autodidactis in sequentibus sermo nobis erit. Addunt tertium denique genus, eorum, qui licet plerasque literas, modo ordineque solenni Magistrorum primum opera sibi traditas arripuissent, certam tamen aliquam artem, aut certum genus literarum, suo Marte, nulloque usi doctore penui eruditionis suæ deinde ipsi addiderunt: cujusmodi multa recenseri solent exempla (f). Habent hi cum
pro-

aus lesung guter (?) Bücher, mithin aus der information
"todter Lehrer, sich geholfen haben.

(f) Talia p'eraque sunt, quæ vulgo celebrari solent autodidactorum exempla. MORHOEJVS (*Polybistor*. T. I. L. I. C. I. § 14 p. 5 sqq.) "E recentioribus, inquit Cujacio in Jurisprudencia, Budæo in humanioribus literis, Mureto in arte oratoria, at quibus viris! summam sine præceptoris opera perfectionem obtigisse, referente in disertatione *de studio literali* GABRIELE NAUDIO, miraculo propius est --- *Guilielmum* quoque *Possellum* in linguarum pene omnium cognitione, *Petrum Ramum* in Philosophiæ studiis, sine Magistri adjumento rem omnem confecisse, accepimus." Addit his REIMMAN (*Hist. Liter.* T. IV. p. 411. not 5) *Is. Casaubonum*, *Gasp. Scioppium*, *Guil. Schikardum* &c. quorum numerus haud paucis auge-

proxime superiori genere illud sæpe commune, quod de trito vulgarique haud raro decedentes tramite suas sibi ipsi vias aperiunt, suo indulgent ingenio, suasque sive magis sive minus commodas sequuntur rationes. Eo autem differunt, quod cum a pueritia ab aliis didicerunt ideas suas inter se connectere, solennemque discendi & sapiendi ordinem adhibere, hunc eundem morem neque in literis persequendis sibi hactenus peregrinis, facile deferunt.

§ IV.

De tota porro hac ratione in literarum, saltim quarundam, familiaritatem sine Magistri ope veniendi, quid censendum sit, cum quæritur; per se patet, primo, (quod supra jam monuimus) illos habere justam, quicumque consilii sui successus fuerit, excusationem, qui opportunitate destituti ex aliorum proficiendi institutione, inexstinguibili discendi cupiditate, ad illam amplectendam rationem sunt compulsi; ut illorum contra temeritas atque stultitia defendi nullo pacto potest, qui viam faciliorem probatoremque spernentes, per saxa lentesque iter instituere longum, periculosum, molestum atque incertum

ri possit nominibus celebribus: quosque inter vel *Blasium Pascalium* in Geometria nominasse sufficiat: (Cfr. *STOLLE Introd. in Hist. Liter.* P. III, C. I, §. 51. not 3. p. 737.).

tum malunt (g). Quis enim non videt, eum, qui viva aliorum institutione destitutus, proprio Marte immensum eruditionis campum peragrandum suscipit, non facile nisi postquam ad adultiorem pervenit ætatem, capere hoc consilium posse, adeoque multum temporis (pueritiæ fere ac haud paucos sæpe adolescentiæ annos, in linguarum studio adjuvando maximi inprimis momenti) perdidisse? (h).
Vi-

g) Non incommode FABRICIUS (*Joh. Andr.*) *abriss einer allgemeinen Historie der Gelehrsamkeit*. T. I: p. 40: "Ohne unterricht anderer gelehrt werden, und also "ein autodidactus seyn wollen, ist theils unmöglich, theils beschwerlich und weidäufftig, theils gefährlich und ungewiss, folglich nicht zu rathen, wenn "gleich der eigne fleiß unstreitig allenthalben das "beste thun muß." Concinit SCHMEITZEL l. c. q. 194, qui ab automathismi studio homines dehortans, has consilii sui affert rationes: "Weil 1. es leichter auf "nem albereit gebahnten wege zu gehen, als den weg "erst selbst zu bahnen — 2. Gar viele zeit, gute gelegenheit und extraordinairn fleiß von demjenigen "erfordert werde, der sich selbst helfen wolle. — "3. Auch die kräfte eines menschen es nicht zulassen, dasjenige allein zu præstiren, wozu ja vieler beyhülffe concurriren muß." &c. Nempe quod veteri dicitur proverbio: *plus vident oculi, quam oculus*, illud de literariis quoque conatibus recte urgetur.

b) Unde STOLLIUS (l. c. P. I. § 5. p. 5.) pronuntiat: "Imo totus ego in hac sum hæresi, ad majus eos

Vires interim mentis ipsæ, incultu tarditatem quandam atque quasi rigiditatem facile contrahunt, adeo ut multo deinde majori molestia atque labore eas excolere opus sit. Quam multos deinde gressus frustraneos alienosque facere, necesse est eum, qui sine duce viam ingreditur ignotam! Quam sæpe in tramites abducetur fallaces! Ordinem ipsum literarum discendarum commodissimum raro sequetur. Libros neque eligere sciet præstantissimos, neque eosdem ordine aptissimo, sed plerumque ut quemque fors obtulerit, perlegere, neque iudicio adhibito debito, aut diffidentia, qua decet contra errores eorum munitus, examinare valebit. Hinc illa nascuntur vitia, quæ autodidactis vulgo obijci, licet non æque semper iuste, solent: lucidæ, concinnæ atque methodicæ doctrinæ, solidorumque ejus fundamentorum defectus, paradoxarum atque singularium, nec raro erronearum opinionum amor &c.

(i): in quos primum inciderunt libros, eorum eos

B

fæ-

“excellentiusque eruditionis fastigium evectos fuisse, “si neque librorum neque præceptorum usum neglexissent.” Quod futurum utique fuisse, si æque magnam tamen adhibuissent industriam, valde utique verisimile est. Si itaque ex *neglectu* facilioris rationis, ac *citra necessitatem*, longiorem ac difficiliorem viam ingressi sunt, merito reprehendi merentur.

2) MORHOF. l.c. § 15. “Hærare tamen plerumque illis “autodidactis solet, in philosophicis præcipue (?), ina-

sæpe doctrinam, ut magistrorum suorum decreta discipuli solent, nimia veneratione amplecti & mordicus defendere; ac quod non amplius satis oculis suis subjici plerumque soleat campus, inde rei cujusque non nisi partem aliquam, unamque quasi faciem, spectare, atque hinc judicia eorum fieri manca & iusto angustiora, simul vero animos ad pertinaciam & obstinationem evadere proniores; unde neque mirandum est, si multi eorum in Fanaticorum castra transierint (k).

§ V.

Neque tamen exiguas haud pauci Autodidacti laudes (præter illam quæ ex victa difficultate iis debet-

“nis persuasio: dum veterum dogmata non satis assecuti, *υπερας δόξας*, pro Junone nubem amplectuntur.” Cfr. SCHMEITZEL l. c. Nempe multa nova temere putat atque a se demum inventa, is quem latet quid alii jam antea in medium attulerint. Ac multo labore ipse indagans, quæ ab aliis jam diu in medium adducta in promtu habentur, non modo temporis jacturam frustra facit, sed & ad opinionem nimis magnificam de ingenii sui doctrinaeque præstantia concipiendam, nec non ad pretium inventis suis immodicum statuendum, facile impellitur.

A) Cujus generis notissima sunt exempla *Raymundi Lullii*, *Jacobi Bóhmii* &c Cfr. BRUCKER l. c. T. IV. p. l. p. 9. sqq & p. 695 sqq.

betur, admirationem) promeruerunt, quarum quasdam ipsi huic suæ literas discendi rationi acceptas præcipue debuerunt. Ut enim non sine insignis atque insolitæ ope diligentæ, nec nisi ardore vehementi literarum discendarum inflammati, difficultates atque obstacula primum sibi objecta vincere atque perumpere valuerunt; ita hoc eodem pertinaci impulsu studio, non possunt non, siquidem ingenio valent felici (1), postea quoque progressus in artibus, quibus se dicarunt, facere egregios. Deinde cum alii, parentum aut tutorum coeco sæpe consilio aut adeo cupiditati obsecuti, ad studia sese haud raro conferunt, nec ingenio viribusque nec propensioni suæ convenientia, in quibus igitur urgendis successu gaudere non possunt prospero lætoque; hi non aliam facile viam ingrediuntur, quam illam quæ ab ipsa iis natura indicatur, et in qua igitur feliciter illis progredi licet. Ac cum certo nullo utantur duce, cujus a puero revereri auctoritatem vel cogantur, vel admiratione atque pietate allekti discant; suas ipsi sollicitè vires excutere, suo niti iudicio, attentionemque diligentem adhibere consuecunt. Libri namque, qui sibi offeruntur, raro eandem omnes rationem commendant

B 2

aut

1) Quo, cum non omnes tam faventi gaudeant, ut impedimentis omnibus, quæ viam sibi obstruunt, victis, longum, quod sibi permetiendum offertur iter tempestive conficere valeant; sæpe in vestibulo consistere literarum coguntur, ad adyta earum penetrare nesciã.

aut sententiam tuentur; unde asserta eorum conferre & expendere, atque hinc dubitare & ratiocinari discunt, suoque sæpe sensui audacter indulgere. Quo more multa præjudicia evitant, quibus alias discendum animi mature irretiuntur. Vivæ enim institutionis ut multa maximaque sunt commoda, ita hoc ei fere adhæret vitii, ut ad doctorum amplectenda placita, licet non firmissimis semper rationibus munita, auditores faciat proniores (m). Vox vul-

m) Recte quidem monent homines sapientes, in prima pueritia, ubi nondum valent discere res ipsi judicare, necesse esse, ut multa obsequiose amplectantur doctorum fidentes auctoritati, experientiæ ac sapientiæ, adeo ut credere prius quam judicare debeant: unde nec bene consulunt tironibus, qui præ mature eos nimis suo fidere judicio, proprio Marte in campo scientiarum progredi, dubiisque sese agere inutilibus docent. Sed neque tamen coeca fide nimis diu doctorum suorum oraculis venerandis adfuescant, verum ad intelligendum, judicandum & examinandum simul sensum adducantur, melioribusque cedere rationibus, non pervicaciter Magistrorum adharere placitis, doceantur. Bene VERULAMIUS: "Etsi non displiceat, inquit, regula, oportet discentem credere, huic tamen conjungendum est: oportet jam esse doctum judicio suo uti. Discipuli enim debent magistris temporariam solum fidem præstare, judicii que suspensionem, donec penitus imbibierint artes, non autem plenam libertatis ejurationem perpetuamque ingenii servitutem." De Augm. Scientiar. L. I. § 35.

vultus, doctoris fama atque auctoritas, ipsa audientium, ab ore ejus pendentium multitudo, docilitas & fides, ad oracula sua mentibus inculcanda vehementer conferunt (n). A qua tanquam con-

B 3

ta-

n) Quæ alia causa variarum Scholarum Sectarumque cœcum frequentius peperit studium, favorem & per-
vicaciam? tot hominum, diversi ingenii & morum,
ad unam constantemque quasi formulam judicia re-
degit? opinionum vehementes eos fecit præcones & pa-
trones, quarum ipsi sæpe mentem haudquaquam ca-
perent? Ex libris hausta doctrina tantam minime ad
animos præoccupandos vim exercet, neque facile hi
aut tam celeriter novas diffundunt sententias, aut tam
acres earum gignunt ebuccinatores ac propugnatores.
Qui igitur morem non ignorat, quo in Germaniæ.
Academiis literæ adolescentibus, per vivæ inprimis
institutionis diligentiam, instillantur, ei mirum non
videbitur, vel novarum ibi sectarum successus ma-
xime solere promptos esse, vel earum quasi temporaria
imperia late adeo extendi, & universalem quandam mo-
narchiam exercere; donec recentior aliqua exsurgens
doctrina, a viro celebri commendata, qui auditorum
florebat multitudine, priorem trudat? Vel Historia
hoc satis illustrat Philosophiæ *Cartesiane*, *Wolfiane* &
Kantiane (cujus aliæ atque aliæ sibi subinde succeden-
tes familiæ, post brevem satis dominationem, indu-
biæ & unicæ veritatis palmam nuperrime sibi quasi or-
dine eripuerunt), alias sine dubio illæ quoque mox habi-
turæ brevis sui imperii hæredes, non minori illas impetu
commendandas, atque externo saltim habitu semper
novas! Ac has, (more fere, quo seminarum ornamenta

tagione, adeoque multorum vi præjudiciorum, autodidactorum animi magis liberi atque immunes conservantur.

§ VI.

Longius opus, quam harum pagellarum angustia patitur, esset nobis pertexendum, si vel præcipua *Autodidactorum*, (qui hoc nomen, laxiori quidem sumtum significatione, meriti sunt) exempla recen-

solent) subinde mutatas, obsequiose adoptare Philosophiæ formulas, nobis, septentrionis incolis, plerumque solenne est! Quales Scholarum novarum, per vices universale quasi per totam nationem dominium exercentium, impetus atque celeres frequentesque successiones, neque in Gallia neque in Anglia obveniunt; ubi nempe Doctoribus non æque facilis via patet placita sua viva voce late propagandi. De patria igitur sua maxime valet, quod vir doctus queritur: "Die erfahrung aller zeiten und auch die erfahrung unserer zeit lehrt es, daß die philosophischen Schulen gleich neuen Moden mit einander wechseln, und die anhänger der neuesten Mode sich wundern, wie sie der vorigen ihren beyfall geben konnten, bis die neue Mode wieder alt, und eben so wie die vorigen, mit einer neuen vertauscht wird." ECKERMAN *Theol. Beyträge* V. B. Vorrede. Cumque doctorum academicorum ibidem multis nominibus maxime intersit, *applausum* quem vocant juventutis Studiosæ sibi comparare; haud raro videas, qui clamatorum voce, ut gurgite fluminis, abrepti, veras

censere institueremus (o). In practicis imprimis artibus, in Mechanica, Poësi &c. quos natura proclivitate atque ingenio ad has artes colendas præcipue instruxit, illi eadem quasi impellente, etiam ubi ab exteris fortunæ subsidiis destituti sunt, ad metam tamen luctando perveniunt. Sic nostrum POLHEMIUM (p), Anglorum BRINDLEYUM (q), sua mentis vis

suas sententias aut premere aut in speciem mutare, dominantique sese conformare rationi cogantur! In Græcia olim, quamdiu doctores aderant, qui discipulorum circa se greges colligerent, plurimum, valde quidem diversarum, scholarum placita enixe propagabantur; quæ deinde ex scriptis haurienda, viva doctorum deficiente voce, aut evanescebant, aut varie miscebantur.

- o) Reperti etiam sunt, qui laudem sibi quandam inderementiri vellent, quod non modo ex viva aliorum institutione, sed neque ex lectione librorum quicquam profecissent, suo omnem suam eruditionem ingenio & meditationi deberi, venditantes. Quam vanitatem olim *Epicuro* &c. postea *Cartesio*, *Joh. Scaligero* &c. objectam fuisse, constat. Cfr. STOLLE l.c. p. 5.
- p) Vid. GE. GEZELII *Biogr. Lexicon öfver namnk, Svenske Män*, artic. *Polhem*, & unde sua ille hausit, SAM. KLINGENSTJERNA Åminn. 'Tal öfver *Christoph. Polhem*.
- q) *Jac. Brindley*, cujus enarrat vitam (ex *Biographia Britannica* delumptam) J. PHILLIPS *History of Inland Navigation*) London 1795, 4:o p. 89 199.

vis ad opera Mechanica perficienda admirabilia perpulit. Sic egregia carmina apud gentes quoque literis parum expolitas, sola natura duce condita fuisse, adeo pervulgata est res, ut in proverbium abierit: *nasci Poëtas, non fieri*. Etc. Sed neque exempla desunt Autodidactorum, qui in aliis literis, nuperis quoque temporibus, egregie versati sint; inter quos vel *Johannem Henricum Lambert* (r) in Philosophicis & Mathematicis, & *Valentinum Jamerai Duval* (s) in re Numismatica &c. nominasse suffecerit (t). Etiam hodie viventium memorabilia in hoc genere exempla Ephemerides Litterariæ exhibent (u). Ac cum feminæ non soleant fere nisi vulgaribus literarum

r) Cujus vitam & scripta cognoscere licet vel ex paucis illis, quæ habet CAR. JOSEPH BOUGINÉ *Handbuch der Allgem. Litteraturgeschichte* IV B. p. 396 sq.

s) Vita sua præmissa est operibus suis (*Oeuvres de Valentin Jamerai Duval*, à St. Petersburg (?) 1789, 8:o) ab horum Editore; unde excerpta legi potest in *Chrestomathia* quam *Grammaticæ* suæ *Germanicæ* adjunxit D:n STRIDSBERG (Stockh. 1790, 8:o) p. 44 sqq.

t) Morum simplicitas, multis liberata avocamentis, quibus vitam suam reddi aliis gratiorem putantes cultiorum gentium homines, eam nimis occupant & onerant, plus otii ad literas enixe colendas hujusmodi autodidactis comparare solet, eas inprimis, quæ indefessum possunt laborem. Cujus rei non difficile fue-

rum elementis imbui (v), quæ earum ad altiore
eruditionis gradum (haud illæ paucissimæ) adscende-
runt, eæ non raro autodidactis sunt annumerandæ,
utpote quarum profectus singulari studio libris per-
volvendis postmodum impenso, debeantur. Earum

C

ve-

rit & exempla et causas afferre. Contra non pau-
cis hominibus hujus generis eruditio facilitas, nonni-
si maturiori fere usu comparanda, et inde studium,
scribendi defuit: quod ex. gr. de celebri illo philolo-
go C.W. Büttner, nuper mortuo, observatum legi-
mus. Vid. Jenæ prodeuntes Ephemerides Liter. (*All-
gemeine Literatur Zeitung*) a. 1801, N:o 304 Eadem-
que sine dubio causa fuit, cur neque noster *Norden-
crantz* ad multæ lectionis variæque doctrinæ copi-
am, stili facili nitidique gratiam adjungere valeret.

- u) Sic in Ephemeridibus nuper laudatis Jenensibus (vid.
Intellig Blatt, a. 1801, N:o 199 p. 1616) legitur: "In Pa-
ris lebt jetzt ein neuer (V. Jamerai) *Duval*, ein ge-
wisser *Ducros*, der noch vor 3 jahren als Hirtenjun-
ge, ohne alle mündliche belehrung, bloß mit hül-
fe von Büchern zu studiren anfang. Auf diese nach-
richt kam ein ungenannter ins Collegium, liefs sich
mit *Ducros* in ein gespräch ein, und setzte ihm ei-
ne monatlich zahlbare pension von 1200 Livres
jährlich aus." Atque in Ephemeridibus Stockh.
(*Stockholms Posten*) a. 1801 N:o 265 narratio habetur de
viro, cui nomen *Schildbach*, qui ex custode ferarum
et bestiarum in *Zoophylacio* (Menagerie) Caspellano
asservatarum, Historiæ Naturalis cultor assiduus atque

vero studia, ad literas humaniores, (Historiam (*w*), Poësin (*x*), ac Fabulas inprimis Milesias sive Romanenses (*y*) fabricandas) potius, quam ad literas severiores, ac maxime philosophiam, fuisse collata, non

egregius, libris legendis suæque tantum industriæ ope factus, vitæ simplicitate *Duvallo* similis, suo se feliciter ingenio permittit. Vivit etiam non longe a nostra vicina Rusticus Fennio, qui præter vernaculam suam, nullam loqui aliam sciens linguam, mira tamen diligentia, horis subsæcis, tantam sibi linguarum Svecicæ, Germanicæ, atque etiam Latinæ, explicandarum comparavit peritiâ, ut librorum sibi oblatorum sententias Fennice exponere valeat, exigua admodum usus ope aliena in Grammaticis & ratione Lexici consulendi.

w) Excipiendæ nempe ex hoc numero sunt, quæ a prima jam ætate literas ex instituto didicerunt, ut Regina olim Sveciæ, eruditionis fama celebratissima, *Christina*, *Olympia Fulvia Morata*, *Anna* (*Lefevre*) *Dacier*, *Laura Maria Catharina Bassi*, &c. quarum nomina Historia Literaria cum laude exhibet.

w) Quarum in numero eminent, (ut *Annam Comnenam* fileamus,) et inter recentiores Gallorum *Keralio*, et Anglorum *Catharina* (*Macaulay*) *Graham*.

x) Inter quas, ut celeberrimas Græciæ vates taceam (quarum ex operibus, quæ supersunt fragmenta conjunctim edidit *Jo. Christ. Wolfius*, Hamb. 1734 4:o, qui idem alio volumine a. 1735 fragmenta operum a mulieribus Græcis, quæ oratione prosa usæ sunt, professorum, ibidem publicavit, in 4:o) locum sibi

non est quod miremur (a). Cujusmodi exemplis, nec nostram caruisse patriam, fidem faciunt (ut non-nisi eas commemorem, quæ fato functæ jam sunt) vel nomina *Sophiæ Elisabethæ (Weber) Brenner, & Hedvigis Charl. Nordenflycht*, haud quaquam illa obscura (b). — *Autodidactorum* plurimos licet vel progressibus in literis, vel meritis in pomœriis cognitionis humanæ extendendis, maximis inclaruise, (id quod nemini sano videri potest mirum) (c) contendi

ne-

haud paucæ vindicarunt recentioris ævi: Italæ, (*Magdal. Morelli Fernandez*, inter *Arcades Rom. Corilla dicta*), Gallæ, (*Antoinette de la Garde, Dame des Houlières, Maria Anna du Bocage &c.*), Anglæ (*Elisab. Rowe, Maria Candler &c.*), Germanæ (*Anna Lovisa Karfchin &c.*, præter plures, quæ adhuc in vivis sunt), Nostras aliquas supra laudavimus.

9) Præter *Magdal. Scuderi, Magdal. Angelicam (Poisson) de Gomez, &c.* quæ Gallos talium Fabularum copia donarunt, nostra fere ætate apud Anglos maxime hoc genus, diligentia multarum etiam feminarum, adeo crevit, ut numerosissimam Bibliothecam (egregio scil. rei Literariæ lucro!) inde colligere liceat.

2) Sic *Catharina Cockburn & Maria Huber* Philosophiam, *Gabriela Æmilia de Breteuil, Marchionissa du Chatelet* Physicam, non infeliciter tractarunt.

a) Inter feminas hæc, quas quasi fors quædam ad literas colendas plerumque impulit, quasdam in Fanaticorum incidisse laqueos, mirum videbitur nemini. Cujusmodi exempla nobis præbent Gallorum *Guyonia (Jo-*

nequeat; nihil tamen emolumenti hanc rationem vi-
rosque ei deditos literis attulisse, æquus rerum æstima-
tor urgebit nemo, qui meminerit, res aliter atque ali-
ter spectatas, varias quasi facies subinde offerre, ad
penitorem earum comparandam cognitionem non
inutiles, viasque ad veritatem investigandam tenta-
tas varias, si non recta semper ad metam ducere,
ad feliciorē tamen rationem inveniendam egregie haud
raro prodesse, ad auctoritatis & præjudiciorum vim
minuendam, inquisitionemque veri subinde instauran-
dam, ad partium studium securamque nimis hominum
confidentiam concutiendam, ad monotoniam quasi
quandam doctrinæ publicæ interrumpendam, con-
ferre: quo intuitu ipsi errores, identidem suborien-
tes, qui eruditis eosdem excutiendi & refutandi an-
sam atque quasi calcem præbent, literis minus ple-
rumque nocent, quam torpor, incuria atque sopor,
nimis altæ pacis haud raro comites.

banna Maria Bouviere de la Motte Guyon) & *Bourignonia*
(*Antonia*) &c. Ac ne nostra quidem patria de immunita-
te ab hoc morbo gloriari posset, vel *Eva Frölich*, nobili
nata loco, somniis suis superiori seculo effecit; ne quid
dicam de quibusdam ævi pontificii Sanctis apud nos
mulieribus (*S. Birgitta* cum filia sua &c.). Cæterum
mulierum Eruditarum indicem (admodum mancum)
ab HEUMANNO (*Consp. Reip. Literar.* CVII §. 36. & 27.) &
qui librum ejus illustrare aggressus fuit BOUGINÉ l. c. T.
V. p. 337 — 354 exhibitum, consulere licet.
